

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

MOK-R1_1P-072

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA KASZUBSKIGO

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

MAJ
ROK 2007

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **60 punktów**

Część I – 20 pkt
Część II – 20 pkt
Część III – 20 pkt

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Arkusz składa się z trzech części:

CZEŚĆ I to test leksykalno – gramatyczny.

CZEŚĆ II zawiera oryginalny tekst w języku kaszubskim, który należy przetłumaczyć na język polski. Tekst tłumaczenia napisz w miejscu na to przeznaczonym.

CZEŚĆ III zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

CZEŚĆ I – TEST LEKSYKALNO-GRAMATYCZNY (20 pkt)

Zadanie 1. (2 pkt)

Jaki proces językowy obrazują słowa: *matk, jezórk, oczek*?

- A. Zanik „e” ruchomego w narzędniku.
- B. Zanik „e” ruchomego w dopełniaczu.
- C. Zanik „e” ruchomego w mianowniku.
- D. Zanik „e” ruchomego w miejscowniku.

Zadanie 2. (1 pkt)

Jednym ze sposobów wyjaśniania pisowni *ë* jest wymiana na *ã*. Obrazują to wyrazy z grupy:

- A. *zëma, sëła, glëna*.
- B. *sëna, zëto, zysk*.
- C. *przësëgac, jastrzëbi, przëdze*.
- D. *sëkniô, lëdu, sëchi*.

Zadanie 3. (1 pkt)

Specyficzną cechą języka północnych Kaszubów jest

- A. bylaczenie.
- B. akcent inicjalny.
- C. jotacja.
- D. kaszubienie.

Zadanie 4. (1 pkt)

Alfabet kaszubski nie posiada następujących głosek:

- A. *ś, ź, ć*.
- B. *m, n, ń*.
- C. *o, ò, ó*.
- D. *e, é, ë*.

Zadanie 5. (2 pkt)

Kaszubienie to

- A. utrata nosowości na końcu wyrazów.
- B. używanie wyrazów archaicznych.
- C. przejście dawnych długich *i, y, u* w *ë*.
- D. zmiana spółgłosek *ś, ź, ć, dź* na *s, z, c, dz*.

Zadanie 6. (1 pkt)

Proces labializacji polega na dodaniu (w wymowie) przed *o*, *u* (w wymowie) głoski zbliżonej do:

- A. l.
- B. ł.
- C. w.
- D. j.

Zadanie 7. (1 pkt)

Pary wyrazów *gaj:gôj*, *kraj:krôj* obrazują

- A. wymianę spółgłoskową.
- B. utratę nosowości.
- C. wymianę samogłoskową.
- D. kaszubienie.

Zadanie 8. (2 pkt)

Wyrazy zakończone na *ã* oznaczają istoty:

- A. rodzaju męskiego.
- B. niedorosłych.
- C. rodzaju żeńskiego.
- D. rodzaju męskoosobowego.

Zadanie 9. (1 pkt)

Niektóre rzeczowniki posiadają dłuższe i krótsze formy. Obrazują to przykłady z grupy:

- A. kam/kamién płom/płomién.
- B. cë/cebie mù/jemù.
- C. mia/miała pisa/pisała.
- D. graje/grô znaje/znô.

Zadanie 10. (1 pkt)

Charakterystyczną końcówką przymiotników w mianowniku l. poj. rodzaju nijakiego jest

- A. – ô.
- B. – i.
- C. – y.
- D. – é.

Zadanie 11. (1 pkt)

Podanym wyrazom *jé*, *je*, *są*, *so*, *sã* odpowiada następujące tłumaczenie na język polski:

- A. je, jest, są, sobie, się.
- B. jest, już, są, sobie, się.
- C. ja, jest, są, sobie, się.
- D. je, jest, się, samemu, siebie.

Zadanie 12. (1 pkt)

Imiesłów przymiotnikowy czynny tworzymy w kaszubszczyźnie za pomocą przyrostków:

- A. – ti – ny – ony.
- B. – ącë.
- C. – ący – ącô – ącé.
- D. – łszë – wszë.

Zadanie 13. (1 pkt)

Cechą języka kaszubskiego jest częste używanie strony biernej. Obrazują to przykłady z grupy:

- A. przeczëtôł jem, zrobił jem.
- B. zem przeczëtôł, zem zrobił.
- C. jô móm przeczëtóné, jô móm zrobioné.
- D. jô przeczëtôł, jô zrobił.

Zadanie 14. (2 pkt)

Końcówkami trybu rozkazującego mogą być w kaszubszczyźnie:

- A. – é – y.
- B. – i – ë.
- C. – i – o.
- D. – ô – u.

Zadanie 15. (1 pkt)

Konstrukcję *czwiôrti dzél* należy przetłumaczyć:

- A. czwarta deska.
- B. czwarty dział.
- C. czwarty podział.
- D. czwarta część.

Zadanie 16. (1 pkt)

W kaszubskiej składni *ë* stosuje się jako

- A. partykułę.
- B. zaimek.
- C. przyimek.
- D. spójnik

CZĘŚĆ II – PRZEKŁAD TEKSTU (20 pkt)

Dokonaj przekładu podanego tekstu na język polski

G. Schramke *Za wiôldzé ùznanié? Gôrsce przemészleniów nad ùtwórstwã A. Łajming przë leżnoscë ùkôzaniô sã binowëch òbrôzków.*

Anna Łajming (1904 – 2003) znónô je przede wszëtczim jakno ùtwórczeni prozatorskich dokôzów. Ji zbiérë òpòwiôdaniów i trzëtómòwé wespółnicz przëniosłë ji wiôldzé ùznanié ... i jiwer tim wszëtczim, co biôtködwalë sã z drëdzima ò to, że kaszëbskô pismienizna to je ta pismienizna, co je napisónô pò kaszëbskù (ti drëdzi bëłë dbë, że wszëtkò to, co tikało sã Kaszëbów – równo, czë pisóné pò kaszëbskù, czë pò pòlskù). Bò gdzie, wedle pòdrzatkù tich pierszych, ùmiescëc ùtwórstwò A. Łajming, a przede wszëtczim òpòwiôdania, gdzie dialodzi pisóné sã w naji mòwie, a òpisë pò pòlskù?

Ni mògã téz, bez pòkôzaniô swòjégò pòdrzatkù, przeńc kòl tegò ji ùznaniô w ùtwórstwie i stówianiô ji w jedny rëdze z nôlepszima kaszëbsczima ùtwórcama, co, krótkò rzec mô môł w naszym domôcym swiatkù. Pò pròwdze ji dokôzë wespółnicz widzalë mie sã, le wedle mie taczë dokôzë, bez wzdgląd na jich apartnosc (co zarò wëwidniã) ni mògã bëc czëjims paszpòrtã do ùznaniô za jednégò z nôlepszich pisòrzów. A ji òpòwiôdania sã za słabë, bë nym paszpòrtã bëłë.

Apartnosc wespółnieniów je takò, że jich fabùła nie je wëmészlonô (czasã zdòrzò sã bëc ùsnòznionô, le to jinô sprawa). Bë je napisac sygnie czasã le miec szëk do pióra (wiele razë

CZĘŚĆ III – PISANIE WŁASNEGO TEKSTU (20 pkt)

Temat 1. Omów odbicie młodopolskich idei i modernistycznego sposobu obrazowania w przytoczonym fragmencie *Życia i przygód Remusa*.

Jak Złé kùsëło Remùsa

Nicht króm Martë nie wiedzôł, jakô chòrosc mie żarla òd strzódkã. Ale òna nikòmù nic nie pòwiedzała.

A mie bëło òde dnia do dnia mni.

W swòji chałupie, chtërna jak grzib stòri we wiszniowim sadze przëczëpniałô sedzała, Michôł przëmészliwôł ò lékach dlô mie. Ale dotëchczôs jesz sã nie dobrôł.

Czej jô légl na mòjim łózkù pòd zelonym òczenkã, a na pùstkòwiu wszëtkò pòd òpieką Bòską zamkło òczë do spikù, tej noc w noc nico òblazëło wkól mie. Nie wiedzôł jem, co to bëło, alem czuł, jak pòcòrnãło chdzerôz mòje pierzënë i strzãsó łózkã, jaz òno letkò skrzëpiało. Tej znowù na chwilkã sã statkòwało tak, zem czuł le cëché glińgòtanié lińcuszków òd nòszëjników Gniadégò i Lizë. Na òtmianë znowù zacząłò òbchòdzëc i rãkama maklac pò mòji pierzënie, jaz Gniadi zaczął pòrczec – i znowù sã ùdało i żdało. Tak jô so jedny nocë ùwòzôł:

– Mòra to nie je, bò nie przãdze i nie mòrzi. Cëz bë to mògło bëc? Chòba przëgrzecha jakô.

Przeżegnôł jem sã i rzekł:

– Czej jes co dobrégò, to stój abò rzeczę, czegòc trzeba. A żelë jes co lëchégò, tu ùstap w Jimiã Bòsczi, bò dzëń je do robòtë a noc do spaniô!

Tej to sã na chwilkã ùstatkòwało. Ale jô jednak ni mógł ùsnać. Bò to bëło nôremné i za chwilkã jãło znowù wërabiac swòje kùczczy. Tak jô pòwiedzôł:

– Czej jes taczé nôparté, to robi, co cë sã widzy, ale bòczë, żebës sã nie dostało w mòje rãce!

Z tim jô sã na bòk przewrócył, żebë spac. Ale tej to wlazło jak kòt na mòjã pierzënë i zacząłò mie do ùcha gadac:

– Remùs, czuł të! Jô cë żëczã dobrze. Slëchòj coc rzekã: Nie bãdziesz ju miôł ùbëtkù na swiece, bò òna, ta twòja kròlewiònka, zadała cë òczama. Dëszã twòjã cë wzãła a dałac dëszã psa, chtëren za panã jic mùsi, chòcbë gò bił i kòpòł nogama. Terò dësza twòja za nią bez przestónkù tesknic bãdze, a të ji nie dòsz radë.

– Pròwdã mówisz! – pòmëslôł jem sobie.

– A widzysz! Jô cë drëchã i żëcznym, a żelë mie slëchac bãdziesz, wëbawiã cë z tegò ùtròpieniô.

– A chtëz të jes taczi?

– Jô jem òdwróconã stronã ksãżëca i wògã na zëgarze swiata. Jô jezdem tamã przë wiëdzim wòzu, co nocã wëchòdzy na niebie. Jô jezdem ògniã żòlãcych gwizd. Jô jezdem „Ale” i „Nié”. Jô sedzã na sprãżënie pòrządkù swiata i dbajã, żebë szlë na òtmianë: dzëń i noc, żëcé i smierc.

– Nie rozëmiem ciebie! – òdrzekł jem.

– To nie pitòj i slëchòj mòji radë.

– A cëz të mie radzysz?

Tej to chwilkã bëło cëché, le szorowało sã pò mòji pierzënie. Pòtim rzekło:

– Pòdniesë twòjã rãkã pòwëzi zelonégò òczenka i pòmaklòj, co tam ùchwëcysz.

Tak jô pòdniósł rãkã i òd razu jô trafił na łòbsczy gòzdz, co tam bëł w balkã wbiti. Barzo mie bëło dzywno, zem tegò gòzdza dotąd nigdë nie wiedzôł, ale to mie nie dało rozmëszlac, le dali gòdało:

– Pùszczë gòzdz a chwëc rãkã do nóg twòjégò łózka!

Pòdniósł jem sã i chwëcył. Tam leżałë mòje ruchna robòcë, a na wiéchrzu leżôł mój rzemianny pas. A jô ùchwôcywszë, trzimôł gò w gòrscë.

Tej to znowù zaszemarzëło wkól mie, chòc jô w cemnocë nic widzec ni mógl, i zacząłò mie do ùcha gadac:

– Wez ten pas i zrobi z niego sydło. Kùncã ùrzeszë gò za nen gòzdz, com cë gò pòkòzôł. Załòz sydło ò twòjã szëjã i spùszczë sã na sedzãczkã nad łòzkã twòjim. Ùsiesz i bãdze pò wszëtczim ùtròpieniu. Bò i tak jezdes nidoczëgò i ju nigdë nic z ciebie nie bãdze!

Terò mie òd razu widno sã zrobiło: – Tec to sòm szatan z piekła mie kùsył!

Skrë gòracé mie przeszłë òd piãt do głowë, jak jesz nigdë w żëcu nie. Włosë mie dãbã stanãłë na głowie. Przeżegnôł jem sã chiżë krziżã swiãtim, wëskòkł jem z łòzka i krzikał:

– Karuj sã, dëchù przeklãti, w Jimiã Òjca i Sëna i Dëcha Swiãtégò!

Tej wëszukôł jem so krzosëdło i zapòlił latarniã. Przë widze w stani le cénie sã wioldzë suwałë pò scanach, a w nòrtach jak ùbitò stojãła cemnoc. Kònie przë kùmach strzëglë ùszami, a czej jô sã jim przëzdrzôł dobrze, mòklëznã ùzdrzôł jem na nich. Pewnie i niemé bidlãta pòczëlë nieprzëjòcela i zmòklë òd ùrsasu.

A jô terò sòdł przëkã łòzka i zaczął jem spiewac cëchim głosã:

– Chto sã w òpiekã podda panu swemù,

A òsobliwie szczerze ùfa jemù,

Smiele rzec może:

Mam obrońcë Boga,

Nie przindze na mie żadna straszna trwoga...

Jak jem tak czile dalszych wierszi òdspiewôł, dësza we mie sã ùspòkòjila i wzãła mie drzëmiãczka. Zgasył jem tedë latarniã i légl znowù. Ale spik mie òdchòdzył jak spłoszony złodziej, bòm wiedno mùszôł mëslec ò nym gòzdzu nad zelonym òczenkã. Nie bëło radë, le znowù wstac i zapòlëc latarniã. Zaswiëcył jem tedë do negò gòzdza a zòdnã miarã ni mógl sobie wdarzëc, czë jem gò tam piérwi czedë widzôł. Próbòwôł jem gò rãkã wëcygnãc, ale sedzôł mòckò. Tak jô so rzekł:

– Pòzdòjżë, nieprzëjòcelu!

Wzãł jem sã i szedł na òbòrà. Tam za płotami na wierzëskù leżała seczera. Tã jô zabrôł do chlëwa, zawiesyl latarniã na balce, zëbë widzec, przeżegnôł sã, napluł w rãce, zamierzil sã i òbùchã zaczął jem walëc w nen gòzdz z całi mòcë.

Scanë bëłë, jak wszëszczë jinszë bùdinczi na pùstkòwiu, w srãb ùklòdóné z duzych camrów drzëniowatich. A czej jô zaczął bic, tej robił sã taczi grzëm, jakbë piorënë trzaskãłë. Zeloné òczenkò zacząłò jãczec, a psë jãlë ùjadac, jaż jô mësłôł, że sã naszi wszëccë na pùstkòwiu pòbùdzą. Alem so ùwòzôł:

– Czej jes zaczął, Remùsu, tej dokònoj robòtë, chòcbë Zlé trzòskòwało jesz tëlë. Bò w tim gòzdzu gwësno òn sedzy, co cã kùsył. Niechże tej, w balce ùgrãdzony, nie wëlëze do kùńca swiata!

Taczë mòcné pòstanowienié dodało mie òchòtë, zem procëm trzòskù walił, jażem gò wbił tak, że jegò głowa skrëła sã w drzëniowatim drewnie.

Tej jô zaniósł seczerã na wierzëskò, légl i ùsnał òd razu.

Pòrenë, czej jem drevka rãbił na wierzëskù, przëstãpił Michòł, przëzërôł sã chwilkã, cziwôł głowã i rzekł:

– Chwat të jesz mòsz w gnòtach, ale chto wié, jak dlugò cë gò zbãdze?

Tej wzãł sã i sòdł na przëwròconym plëgù, przëmiszlôł kãsk i rzekł:

– Bóg z tobã, Remùs! Psë dzysò w nocë ùjòdalë i trzòsk szedł òd chlëwa jak grzmòt. Cëż to bëło?

Na to jô òprzëstôł rãbieniò, sparł sã na topòrzëskù i wszëtkò mù dokładnie pòwiedzôł.

Òn slëchòł i cziwôł głowã.

A czej jem skùnczil gòdkã, nie rzekł nic, le przëmiszlôł, pò dludzi chwilë pòwiedzôł tak:

– Mòc Bòskò! Kòmù namienioné, tegò nie minie. Të, Remùsu biédny, chòrszi jes, niże mie sã zdało.

– Pewno tak bądze!

Aleksander Majkowski, Żecé i przigòdë Remùsa, Gdańsk 2005

Temat 2. Główny bohater utworu *Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł* usłyszał z ust brata Leona znamienne słowa: *Pòlska bez to wieczné prawò do nas òdebrała i sã naszą òpiekùnką i òjczëzną stała.*

Omów wpływ ukazanych w przedstawionym fragmencie wiadomości z historii Pomorza na kształtowanie się świadomości patriotycznej pana Czorlińskiego.

Ò panu Czòrlińszim, co do Pùcka pò secë jachòł

Czòrlińszci spòtikò sã w òliwsczim kòscele z bracziszczem Leónem, chtëren mù pòkazywò pòrtretë kaszëbsczich ksążątów

Do Òliwë klòsztornégò prosto szedł kòscoła,
Gdze sã klãcząc do swiãtégò ùdòł archanioła;
Bë mù wiãcy nie szkòdzëlë smãtchi i kaducë,
Chòc żëwégò mô Judòsza zaszëtégò w mùcë.
Czej sã mòdli i òbzérò pò kòscele wkòło,
Czuje jaczisz głos, co w tële tak do niegò wòłò:
– Pón Czòrlińszci wej sã mòdli klãcząc pòd figùrą,
A w kapùze schòwónégò diòbła mô pòd skórą!
Patrzy, co bë téż za jeden rzec mógl òne słowa –
Przed nim stoji kwestòrz León, bracëszk z Wejerowa!
Wstòł i òddòł nisczi ùklón znóny so òsobie
I bracëszka, że jaż klasło, kùsznął w rãce òbie.
Wierząc, że ju jegò grzéchë bracëszk wszëszczé znaje,
Zarò jemù gòłą pròwdã z mùcã swą wëdaje.

Bracëszk jeno mù pògrozył pòdniesonym palcã
I mù kòzòł chùtkò spalëc mùcã z nym padalcã.
Ale szlachcëc rzekł, że tegò nigdë òn nie zrobi,
Bò na srogą za swe pladzi zemstã sã spòsobi.
Próżno bracëszk ùpòminò, próżno jegò łaje –
Szlachcëc wiedno przë swëch mscëwëch mëslach pòzostaje.
Ale jednak nad grzészniczem bracëszk sã zlitowòł
I swiãtégò mù Francëszka pòsek pòdarowòł.
Z tím sòmùsek szatan, rzecze, ni mòże cë szkòdzëc;
Na nim mòżesz so kòzdégò diòbła za kark wòdzëc.-

Tej gò zaczął òprowadzac bracëszk pò kòscele,
W chtërnym piãknëch je wòłtòrzów i chòragwiów wiele.
Z piãtnòstóma mù miechama pòkòzòł òrganë
I òbrazë, co kòscoła òzdòbiają scanë.

Przë wòłtòrzu wiòldzim wiszą tam na scanie w gòrze
Na pòrtretach klòsztornégò tumù fùndatorzë.
Midzë nimi piãc kaszubsczych ksążąt wizerunczi,
Chtërný delë téż na klòsztor dużë pòdarunczi.
Bracëszk ùczy Czòrlińszégò, jaczé to pòrtretë
Widząc, że òn wstëc mô w òne swòje òczë wrëté.

BRUDNOPIS